

of 70% to 90%. The scores for the inter examiner reliability of the item assessment varied from about 25% for the total group participating instructors to about 75% for a group of five participating instructors. It was also investigated as to whether these were affected by instructors and specific items.

The conclusion of this evaluation is that, the department must not only improve the criteria for the items but must also improve the training of the instructors to use them.

Literatuur:

1. Hinkelman KW, Long NK. Method for decreasing subjective evaluation in preclinical restorative dentistry. *J Dent Educ* 1973; 37: 13-18.
2. Glaser R. Psychology and instructional technology. In: Glaser R (Ed.): Training research and education. Pittsburg, 1962.
3. Irion AL. A brief history of research on the acquisition of skill. In: Bilodeau EA (Ed.): Acquisition of skill. New York: Academic Press, Inc., 1965.
4. Nedelsky L. Science teaching and testing. Chicago: Harcourt, Brace and World, Inc., 1965.
5. Abou Rass M. A clinical evaluation instrument in endodontics. *J Dent Educ* 1973; 37: 22-36.
6. Natkin E, Guild RE. Evaluation of preclinical laboratory performance: A systematic study. *J Dent Educ* 1967; 31: 152-161.
7. Houpt MI, Kress G. Accuracy of measurement of clinical performances in dentistry. *J Dent Educ* 1973; 37: 34-46.
8. O'Conner P, Lorey R. Improving interrater agreement in evaluation in dentistry by use of comparison stimuli. *J Dent Educ* 1978; 42 (4): 174-179.
9. Patridge MA, Mast TA. Dental clinical evaluation: A review of the research. *J Dent Educ* 1978; 42 (6): 300-305.
10. Fuller JL. The effects of training and criteria models in interjudge reliability. *J Dent Educ* 1972; 36: 19-22.
11. Vermeer EH. Evaluatie van het waspracticum. Bulletin 15. Afdeling Onderwijs Subfaculteit Tandheelkunde te Groningen. Interne publikatie, 1979.

Augustus 1982. Antonius Deusinglaan 1, 9713 AV Groningen.

BERICHTEN

Verenigingsverslagen en mededelingen

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR ORTHODONTISCHE STUDIE

Aankondiging najaarsvergadering d.d. 4 november 1983

De najaarsvergadering van de Nederlandse Vereniging voor Orthodontische Studie zal dit jaar worden gehouden op vrijdag 4 november a.s. (aanvang 16.00 uur) in het Postiljon Motel Nulde-Putten.

's Middags zal Prof. Dr. R. C. W. Burgersdijk (afdeling Kindertandheelkunde Katholieke Universiteit te Nijmegen) het onderwerp 'Kindertandheelkunde en Orthodontie' behandelen. Tijdens de avondbijeenkomst zullen Dr. R. Brons (kaakchirurg) en R. M. Mulié (orthodontist) spreken. Hun gemeenschappelijk onderwerp is 'Geïntegreerde multidisciplinaire behandeling van dentofaciale afwijkingen', een onderwerp dat door hen als volgt wordt samengevat.

Onze groep die zich bezighoudt met de behandeling van dentofaciale afwijkingen bestaat uit een orthodontist, een kaakchirurg en een algemeen-practicus met speciale belangstelling voor gnathologie en parodontologie. Ondersteunende therapie wordt gegeven door de mondhygiëniste en de logopediste.

De patiënten welke geacht worden voor gezamenlijke behandeling in aanmerking te komen zijn die, welke niet door één van de disciplines zelfstandig naar tevredenheid kunnen worden geholpen.

Gezamenlijk wordt een beschrijving van de afwijking gegeven, aan de hand van criteria die betrekking hebben op de esthetiek, cefalometrie, gnathologie, parodontologie, de gebitstoe-

stand en een al of niet afwijkend groeipatroon. Dit leidt tot een zgn. *causaal omschreven diagnose*, waarbij naast de statische evaluatie van de afwijking ook de oorzakelijke storing in het groeipatroon wordt aangegeven. De volgende stap is het opstellen van een gezamenlijk, geïntegreerd behandelplan, dat in extenso met de patiënt wordt besproken. Eén van de doelstellingen hierbij is de zgn. *blijvende herkenbaarheid van de patiënt*. Voor iedere patiënt afzonderlijk wordt bepaald welke orthodontische, chirurgische en algemeen-tandheelkundige therapie noodzakelijk is en de volgorde, al dan niet met overlappingen, waarin deze dienen plaats te vinden.

In het algemeen geldt het volgende schema: opheffen van gnathologische en parodontologische afwijkingen, zo nodig goede tijdelijke prothetische voorzieningen, orthodontische voorbehandeling, chirurgische interventie(s), orthodontische nabehandeling en definitieve tandheelkundige maatregelen, zoals inslijpprocedures, zo nodig gevolgd door logopedische therapie.

J. M. Beek

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR MONDZIEKTEN EN KAAKCHIRURGIE

Jaarverslag 1982

In 1982 werd de wetenschappelijke voorjaarsvergadering op 24 april 1982 te Utrecht gehouden, maar de gecombineerde vergadering met het Collegium Chirurgicum Neerlandicum vond dit jaar niet plaats.

Er werd speciaal aandacht besteed aan de gecombineerde behandeling van chronische osteomyelitis met hyperbare zuurstof, chirurgische en antibiotische therapie. Als hoogtepunt moet de voordracht van collega Bakker van het Academisch Medisch Centrum van de Universiteit

van Amsterdam worden vermeld.

Deze goed bezochte vergadering werd gecombineerd met een huishoudelijke vergadering.

De najaarsvergadering werd door de afdeling Mondziekten en Kaakchirurgie van de Vrije Universiteit te Amsterdam georganiseerd. Deze vergadering, op 12 en 13 november, werd druk bezocht. Er waren een groot aantal voordrachten. De inmiddels traditionele festiviteiten werden op vrijdagavond 12 november in Heemstede gehouden.

Het Bestuur heeft zich, samen met een daartoe ingestelde commissie, in de verslagperiode o.a. bezig gehouden met de taak van de kaakchirurgen op het gebied van de parodontologie. Uit een hiertoe gehouden enquête werd onder meer geconcludeerd dat, hoewel er al voldoende kennis en kunde voor dit deel van ons vakgebied bestaat, met name de opleiding voor dit onderdeel nog de nodige aandacht behoeft.

De voorzitter werd in het verslagjaar benoemd tot hoogleraar in Adelaïde. Voorlopig zal hij daar gedurende één jaar als docent werkzaam zijn. De beste wensen van de Vereniging verzellen hem. Voor zover bij het secretariaat bekend werden door de leden van de Vereniging een vijftigtal voordrachten gehouden voor circa 4900 collegae.

Door de leden werden in binnen- en buitenlandse vaktijdschriften 58 wetenschappelijke bijdragen gepubliceerd.

J. M. Onland

NEDERLANDSE VERENIGING VAN TANDARTSEN

Dr. Th. Dentz-medaille uitgereikt aan Prof. Dr. G. Boering

Tijdens de opening van het Nationaal Tandheel-

kundig Congres 'Mondjesmaat' in het Congresgebouw te 's-Gravenhage is op woensdag 28 september 1983 aan Prof. Dr. G. Boering (hoogleraar in de Mondziekten en Kaakchirurgie aan de rijksuniversiteit te Groningen) de 'Dr. Th. Dentz-medaille' uitgereikt.

HET IVOREN KRUIS

Officiële opening nieuwe behuizing Bureau op 16 september 1983

Op vrijdag 16 september jl. is door het Hoofd Bureau Tandheelkundige Gezondheidszorg van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, de heer K. Kranenburg, de officiële opening verricht van het nieuwe Bureau van Het Ivoren Kruis aan de Delftsestraat 27 te Rotterdam.

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR ENDODONTOLOGIE

Aankondiging Endodontische dag(en) d.d. 9 resp. 10 december 1983

De Nederlandse Vereniging voor Endodologie organiseert op 9 december in Hotel Wientjes te Zwolle en op 10 december a.s. in het Philips Ontspanningscentrum te Eindhoven, een Endodontische dag.

Het voor beide dagen gelijklopende programma ziet er als volgt uit.

- 9.30-10.00 uur: Huishoudelijke vergadering voor leden van de vereniging (alleen op 9 december).
- 10.15-11.15 uur: Prof. G. Sundqvist (Umea, Zweden): Bacterial infections of the pulp.
- 11.15-11.45 uur: Pauze.
- 11.45-12.30 uur: Prof. G. Sundqvist: Bacteria in the root canal. How to deal with them?
- 12.30-13.45 uur: Lunchpauze.
- 13.45-16.00 uur: Thema: Het vullen van het wortelkanaal: waarom moet er worden gevuld en op welke wijze kan dit geschieden?
M. Simon: Inleiding en guttaperchastiftsectie-techniek.
Dr. A. H. Stolk: Zilverstiftsectie-techniek.
M. Ree: Laterale condensatie.
H. W. Kersten: Thermische compactie van guttapercha (McSpadden).
- 14.50-15.20 uur: Pauze.
- 16.00-16.30 uur: Forumdiscussie.

Aanmelding voor deelneming aan deze dag(en) dient te geschieden vóór 15 november a.s. door overmaking van het inschrijfgeld (inclusief lunch) à f 75,— voor leden en f 120,— voor niet-leden op bankrekeningnummer 54.40.57.554 van de Algemene Bank Nederland

te Amsterdam ten name van de penningmeester van de N.V.v.E., onder vermelding van 'Zwolle' of 'Eindhoven'. Het postgironummer van de bank is 6269.

Internationaal

SECOND INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY CONFERENCE ON STRESS AND TENSION CONTROL

Verslag conferentie d.d. 30 augustus-3 september 1983, Brighton (University of Sussex), Engeland

Wanneer 'het zweet ons uitbreekt' is dat niet altijd een teken van grote lichamelijke activiteit. Het verschijnsel kan ook optreden wanneer we de op ons genomen taak niet op tijd verricht hebben, te laat komen voor een afspraak, maar ook wanneer we ons nog alleen maar in gedachten voorstellen dat het hiervoor genoemde zou kunnen gebeuren. Het sympathisch zenuwstelsel reageert dan op een manier, die het lichaam voorbereidt op vluchten of vechten ('flight or fight'). Deze reactie is nuttig als vluchten of vechten ons kan redden, maar niet wanneer we machteloos zijn om de situatie waarin we verkeren te beïnvloeden. In het laatste geval is er sprake van een spanning ('stress') die ons leven kan doen vervormen ('strain'). Na vluchten of vechten volgt rust om te herstellen. Maar stress in een niet te beïnvloeden situatie (zoals het wachten in een verkeersfile) kan zo lang duren en/of zo veelvuldig optreden dat sommige organen of orgaan-systemen de invloed van het sympathisch zenuwstelsel niet meer kunnen weerstaan.

Gedachten kunnen even vermoeiend zijn als zware arbeid. Een grondwerker heeft tijdens het spitten een pols van 145 slagen per minuut. Maar iemand die tijdens een lezing simultaan vertaalt, kan een pols hebben van 160 slagen per minuut, terwijl alleen zijn mond beweegt. Wanneer een kind bij de tandarts de mond niet wil openen voor behandeling, kan de tandarts ongeduldig worden, doch dat verergert de weerstand bij het kind alleen maar. Dus zal hij proberen uiterlijk kalm te blijven. Maar zijn bloeddruk gaat even ver omhoog als die van de vertaler en de grondwerker. Deze verhoging van de bloeddruk ontstaat door contractie van de spieren in de bloedvaten en onttrekking van bloed aan de huid en het spijsverteringsstelsel. De oogpupillen worden wijder, de nek- en schouderspieren worden gespannen, de ademhaling wordt sneller en oppervlakkiger, het hart pompt sneller, de lever brengt extra glucose in het bloed, in alle bewegingspieren neemt de spanning toe en de huid produceert zweet. Wanneer dit stadium te lang voortduurt kunnen de hierbij behorende (als 'psychosomatisch' bekende) ziekten ontstaan: hoofdpijn, duizeligheid, moeilijkheden met slikken, nek- en schouderpijn, hoge bloeddruk, hart- en vaatziekten, hyperventilatie, astma, hartkloppingen, suikerziekte, maagzweren, la-

ge rugpijn, overmatige zweetproductie, seksuele moeilijkheden en huiduitslag. Ook de tandarts kan worden geconfronteerd met patiënten met klachten door te lang durende spanningen: pijn in de kauwspieren door tandenknarsen of klemmen, zuigen of bijten op de lip of de wang, nagelbijten, duimzuigen, tongpersen. Pijn in de kauwspieren kan zich uiteten in hoofdpijn (m. temporalis) en oorpijn (m. pterygoideus lateralis) waarvan huisarts en KNO-arts de oorzaak niet kunnen vinden. Wat is dan de logische therapie? De patiënt laten ontspannen! Maar de mededeling 'U moet u meer ontspannen' helpt niet, als de patiënt niet weet hoe hij dat moet doen.

Op dit punt bood het onderhavige congres vele mogelijkheden: 1. progressieve relaxatie volgens Jacobson; 2. meditatie; 3. raj yoga, ook wel 'meditative yoga' genoemd. Deze manier van ontspannen is voor de tandarts bruikbaar, omdat daarbij de ogen kunnen worden open gehouden. Daarom kan de tandarts dit toepassen tijdens het behandelen van patiënten die bij hem stress veroorzaken; 4. biofeedback met behulp van EMG-signalen; 5. biofeedback met behulp van meting van de huidweerstand; 6. biofeedback met behulp van meting van de temperatuur van de huid; 7. voorschrijven van antidepressiva; 8. de 'spray and stretch'-techniek bij 'trigger point pain' volgens Mennell; 9. de 'Alexander'-techniek; 10. autogene training en 11. relaxatie door ritmisch bewegen op muziek.

Tijdens het congres was er vier keer gelegenheid om in een werkgroep zelf één van de genoemde technieken te ervaren. Slechts 4% van de deelnemers was tandarts. De overige deelnemers waren veelal psychiater of psycholoog. Vele deelnemers aan het congres zagen een duidelijk indicatiegebied voor de hierboven genoemde technieken bij patiënten met het pijn-dysfunctiesyndroom. Dit zou de tandarts een grotere keuze uit mogelijke behandeltechnieken geven dan nu veelal worden gebruikt.

A.S.H. Duinkerke

Buitenland

VERENIGDE STATEN

H. Løe directeur van het National Institute of Dental Research

Naar de FDI-newsletter nr. 130 van juli 1983 meldt, heeft de internationaal bekende, van oorsprong Noorse, parodontoloog Prof. Dr. Harald Løe de belangrijke post aanvaard van directeur van het National Institute of Dental Research te Washington. Deze benoeming is al op 1 januari 1983 ingegaan.

Prof. Løe, die in verband met beperkte opleidingsmogelijkheden vlak na de Tweede Wereldoorlog aan drie instellingen studeerde: Oslo, Stockholm en Malmö, en aan de universiteit van Oslo promoveerde, was in latere jaren lid van het bestuur ('dean-elect') van het Royal Dental College in het Deense Aarhus. In het begin van de jaren zeventig vertrok hij naar de Verenigde

Staten, waar hij belangrijke functies bekleedde aan de universiteiten van Michigan en Connecticut. De geciteerde Newsletter bevat het verslag van een vraaggesprek met Prof. Loe over zijn internationale ervaringen en zijn visie op de toekomstige taken van het National Institute of Dental Research in verband met het streven naar internationale samenwerking op het gebied van wetenschappelijk onderzoek.

THE EUROPEAN BEGG SOCIETY OF ORTHODONTICS

Verslag 11e congres te Cambridge (G.B.) d.d. 16-20 mei 1983

Na de officiële opening werd door Barrer (V.S.) een lezing gehouden ter nagedachtenis aan Kees Reysenbach (Ned.).

Prof. Houston (G.B.) gaf aan, binnen welke cefalometrische waarden van de projectie van punten op boven- en onderincisie een stabiel resultaat bij behandeling van klasse II-afwijkingen kan worden verwacht.

Hierna volgden lezingen van Miller (G.B.), Chang (G.B.), Prof. D. Picton (G.B.) en Brouwer (Ned.) over achtereenvolgens: non-extractie-behandeling van klasse II-afwijkingen, niet-chirurgische behandelingen van klasse III-afwijkingen, de occlusie en de basisideeën van de originele Begg-techniek aan de hand van vele jaren geleden behandelde patiënten.

Deze eerste dag werd beëindigd met lezingen van Van Hillegonsberg (Ned.) en Bijlstra (Ned.) over respectievelijk de diagnose van non-extractie-gevallen en de positieve ervaringen bij non-extractie-behandelingen.

Sims (Austr.) benadrukte op de tweede dag van het congres het belang van overcorrectie.

Oudhof (Ned.) belichtte zijn gedetailleerde anatomisch onderzoek aan de zachte weefsels van het hals-hoofdgebied.

Hoeksema (Ned.), Parker (G.B.), Magré (Ned.) en Slootweg (Ned.) sloten de ochtendbijeenkomst af. Hoeksema toonde goede resultaten met de Begg-techniek, gecombineerd met een high-pull headgear, en wees op het belang van een juiste indicatie. Parker liet enkele interessante, nogal ingewikkelde, hulpdraden en veertjes zien. Magré en Slootweg hielden te zamen een boeiende lezing over behandeling met vaste apparatuur nadat eerst in beide tandbogen ruimte was gecreëerd: een 'state of the art' van de 'Anne ten Hoeve-techniek 1980-1983'.

Prof. Booy (Ned.) opende de middagbijeenkomst met een relativerende beschouwing over te ver doorgevoerde overcorrectie en non-extractie-gedachten.

Williams (V.S.) wees – aan de hand van meer of minder recente praktijkresultaten – nogmaals op het belang van de plaats van de onderincisieven ten opzichte van de AP-lijn.

Een bijzondere lezing werd gepresenteerd door Mulié (Ned.). Voorbehandeling (o.a. met functionele apparatuur) en toepassing van een variatie

op de Begg-techniek (o.a. in combinatie met een headgear) stelt hem in staat op een snellere, directere manier skeletale veranderingen te bereiken.

Op de laatste dag van het congres ging Sims (Austr.) uitvoerig in op de betekenis van minimale elastiektractie. Brouwer (Ned.) demonstreerde het verloop van behandelingen met behulp van vaste apparatuur in bijzondere gevallen (schisispatiënten, verloren gegane frontelementen).

's Middags ging Munday (G.B.) in op de relatie van tandworteloppervlakken die ten opzichte van elkaar worden bewogen.

Remmeling (Ned.) en Van der Molen (Ned.) bespraken de resultaten van het door hen voortgezette onderzoek van Ten Hoeve en Mulié over het effect van voor-achterwaartse verplaatsing van bovensnijtanden. Zij constateerden dat, wanneer de palatinale cortex direct na voltooiing van de behandeling röntgenologisch niet aantoonbaar was, deze zich enkele jaren na de behandeling toch weer duidelijk in het röntgenbeeld manifesteerde.

Barrer (V.S.) besprak tenslotte de ontwikkeling van de firma TP om Begg-brackets, met modules, te veranderen in edgewise brackets, waarmee tot slot van een behandeling de laatste correcties kunnen worden uitgevoerd.

Opvallend was het aandeel van Nederland in de belangrijke recente ontwikkelingen. Zoals gebruikelijk werd ook dit congres gekenmerkt door een ontspannen, vriendschappelijke sfeer. Over anderhalf jaar vergadert The European Begg Society in Brussel.

A. A. D. van der Werf

BELGIË

Aankondiging symposium 'Pijn in het hoofd en halsgebied' d.d. 10 december 1983

Het *Postgraduate Training Centre for Mouth, Head & Neck Pathology* organiseert op 10 december a.s. (aanvang 9.00 uur) in het Congresgebouw te Brussel een symposium, getiteld: 'Pijn in het hoofd en halsgebied'.

Het programma – dat uit drie onderwerpen bestaat – ziet er als volgt uit.

A. *Algemene onderwerpen* (moderator Prof. J. Gybels).

1. Prof. Dr. J. D. van Willigen (R.U. Groningen): 'Fysiologie van de pijn.'
2. Prof. P. Cosyns (Universitair Psychiatrisch Centrum, Kortenberg): 'Psychopathologische aspecten van de pijn.'

B. *Semiologie* (moderator Prof. Dr. J. D. van Willigen).

3. Prof. M. Donazzan (Université de Lille): 'Pijn in de mondholte.'
4. Prof. J. J. de Laey (R.U. Gent): 'Pijn in de orbitaastreek.'
5. Dr. H. Vermeersch (R.U. Gent): 'Pijn in de oorstreek.'
6. Dr. P. van Cauwenberge (R.U. Gent): 'Pijn in de pharynx- en larynxstreek.'

7. Prof. J. de Boever (R.U. Gent): 'Het pijn-dysfunctiesyndroom van het kaakgewricht.'

8. Dr. A. Mindlin (Nieuwe Kliniek van de Basilië, Brussel): 'Pijn in de halsstreek.'

9. Dr. A. Joffroy (Nieuwe Kliniek van de Basilië, Brussel): 'Craniofaciale neurologische en vasculaire pijn.'

C. *Therapie* (moderator Dr. A. Joffroy).

10. Dr. H. Adriaensen (K.U. Leuven): 'De medicamenteuze behandeling van pijn.'

11. Dr. A. Lambin (Vrije Universiteit, Brussel): 'Elektro-acupunctuur ter behandeling van pijn.'

12. Dr. B. de Lantsheere (Nieuwe Kliniek van de Basilië, Brussel): 'Psychotherapie en relaxatietechnieken.'

13. Prof. J. Bybels (Katholieke Universiteit Leuven): 'De neurochirurgie bij de behandeling van pijn met neoplastische oorsprong in hoofd- en halsgebied.'

14. Dr. S. Hoeffelman (Nieuwe Kliniek van de Basilië, Brussel): 'Centrum voor pijnbehandeling.'

De in het Frans gehouden voordrachten worden gelijktijdig in het Nederlands vertaald.

Bij inschrijving vóór 1 november a.s. bedragen de kosten voor deelneming (inclusief lunch) 1.800 BF, daarna 2.200 BF (studenten 1.000 BF) te storten op rekeningnummer 210-0482914-03 van het Postgraduate Training Centre te Brussel.

Voor nadere inlichtingen kan men zich wenden tot het secretariaat van het Hoofd en Halscentrum, Hertog Janlaan 71-73, 1080 Brussel, België (telefoon 02/428 80 00).

Binnenland

VRIJE UNIVERSITEIT TE AMSTERDAM

Symposium 'Tandarts en Wetenschap' d.d. 26 augustus 1983

Op vrijdag 26 augustus 1983 heeft de Subfaculteit Tandheelkunde van de Vrije Universiteit te Amsterdam haar derde lustrum gevierd. De hoofdschotel van het programma bestond uit een wetenschappelijk symposium, getiteld 'Tandarts en Wetenschap'. Van de gehouden voordrachten volgen hierna de korte samenvattingen.

1. Prof. Dr. K. de Groot (afd. Materiaalkunde): *Recente ontwikkelingen bij de toepassing van implantaten in de tandheelkunde*

Hoewel er enkele honderden 'soorten' calciumfosfaat zijn, worden er slechts een tweetal uitgebreid bestudeerd als botvervangingsmateriaal. Dat zijn apatiet ($\text{Ca}_{10}(\text{PO}_4)_6(\text{OH})_2$) en β -whitlockiet (of: β -tricalciumfosfaat, of β -TCP). Het eerste is niet of, in heel poreuze vorm, heel langzaam afbreekbaar, het tweede materiaal,

weer afhankelijk van porositeit, snel of zeer snel. Na implantatie van een implantaat (als een bepaalde vorm of als poeder) vindt goede hechting met omringend bot plaats en, na eventuele biologische afbraak, vervanging door nieuw bot. Hoewel afbreekbaarheid aantrekkelijk lijkt – immers dan is het implantaat slechts tijdelijk aanwezig – zijn er een aantal nadelen:

- afbreekbare botvervangingsmaterialen kunnen alleen voor botherstel en niet voor botreconstructie, gebruikt worden;
- ze kunnen aanleiding geven tot de aanwezigheid van calciumfosfaat-kristallen in naburige lymfeklieren;
- er zijn aanwijzingen dat grotere blokken afbreekbaar calciumfosfaat-materiaal niet zo goed verdragen worden door de omliggende weefsels, vanwege de voortdurende prikkeling door afbraakproducten.

Momenteel is er dus een voorkeur voor het niet-afbreekbare materiaal apatiet. De klinische toepassingsmogelijkheden in de tandheelkunde werden besproken.

2. Prof. Dr. J. de Graaff (afd. Microbiologie van de Mondholte): *De betekenis van specificiteit van microbiële tandziekten voor de tandheelkundige praktijk.*

Cariës en parodontopathieën zijn infecties van de gebitselementen en hun steunweefsels. Voor deze infecties zijn bepaalde bacteriën uit de tandplaque verantwoordelijk. De vraag welke bacteriën dit zijn is nog niet voor alle verschillende typen infecties beantwoord. Wel is duidelijk dat voor cariës op gladde vlakken *Streptococcus mutans* verantwoordelijk gesteld kan worden en dat bijvoorbeeld in de etiologie van adulte parodontitis *Bacteroides gingivalis* een belangrijke rol speelt.

Naar verwachting zal in de komende jaren ons inzicht in de etiologie van de verschillende typen parodontale infecties sterk worden uitgebreid. Toch moet men nu al rekening houden met het feit dat men bij deze langzaam verlopende en dikwijls sterk gelokaliseerde ziekteprocessen te maken heeft met besmettelijke, dat wil zeggen 'overdraagbare', infecties.

De praktiserende tandarts zal daarom bij de behandeling van patiënten bepaalde voorzorgen moeten nemen, die een verspreiding van dergelijke infecties zoveel mogelijk tegengaat.

3. Dr. D. B. Tuinzing (afd. Mondheelkunde): *Huidige inzichten in de chirurgische orthodontie.*

Een onderdeel van het specialisme Mondziekten en Kaakchirurgie houdt zich bezig met de correctie van een foutieve tand- en/of kaakstand; die in functionele – alsook in esthetische – zin bezwaren kan opleveren.

Reeds in de vorige eeuw werden door chirurgisch ingrijpen de gehele boven- of onderkaak, of delen daarvan, verplaatst om een betere gebitsrelatie of gelaatsvorm te verkrijgen. Het na de Tweede Wereldoorlog toegenomen aantal

verkeersongevallen alsmede de ontwikkeling van gedetailleerde en geperfectioneerde operatietechnieken hebben sterk bijgedragen tot de grote vlucht die dit onderdeel van de kaakchirurgie kan nemen.

Aangezien het specialisme Orthodontie zich eveneens met de correctie van een foutieve tand- en kaakstand bezig houdt kan er sprake zijn van competitie tussen orthodontie en kaakchirurgie. Het aantal raakvlakken tussen de twee specialismen is echter groot. Bij de correctie van bepaalde kaakafwijkingen kunnen alleen goede resultaten worden bereikt wanneer de beide specialismen op een zinvolle wijze samenwerken. De benaming 'chirurgische orthodontie' illustreert dan ook een combinatie van specialistische technieken, die voor de behandeling van veel patiënten onmisbaar is.

4. Dr. P. van der Kuy (vakgroep Prothetische Tandheelkunde): *Artrografie in de röntgendiagnostiek bij kaakgewrichtsafwijkingen.*

Het bewegende kaakgewricht laat een combinatie zien van rotatie- en translatiebewegingen tussen de condylus enerzijds en de discus articularis en de fossa glenoidalis anderzijds. Deze bewegingen zijn met extra-orale registratietechnieken indirect weer te geven. Op grond van deze registraties kan een hypothese worden opgesteld over de aard van de geregistreerde bewegingen van het kaakgewricht. Röntgenologisch kan de opgestelde hypothese met behulp van overzichtsonopnamen van het kaakgewricht verder worden onderbouwd. Deze röntgenologische techniek berust op een statische beeldvorming van de situatie in het kaakgewricht.

De cine-artrografie geeft een dynamische beeldvorming van de bewegingen in het kaakgewricht. De bewegingen tussen de condylus enerzijds en de discus articularis anderzijds worden op een TV-scherm zichtbaar gemaakt door de onderste gewrichtskamer met een contrastvloeistof te vullen. Deze met contrastvloeistof gevulde ruimte tussen de discus en de condylus geeft een direct beeld van het functioneren van de discus tijdens de openings- en sluitingsbeweging van de onderkaak.

Bij de diagnostiek van kaakgewrichtsafwijkingen worden functie, dysfunctie en pathologie van de discus articularis nu met een directe methode zichtbaar gemaakt.

5. Dr. M. A. J. Eijkman (vakgroep Sociale Tandheelkunde): *Vraag en aanbod van tandheelkundige zorg in Nederland.*

Volgens velen dreigt er binnen de tandheelkundige gezondheidszorg een overschot aan tandartsen te komen. Centraal in de oordeelsvorming over dit probleem staat de visie die men heeft op het gebied van gebitsgezondheid.

Wanneer men de vraag naar tandheelkundige zorg relateert aan de opvattingen over gebitsgezondheid bij de tandheelkundige professie dan wordt wel gesproken over de objectieve vraag.

Deze verschilt van de subjectieve vraag waarbij de behoefte aan zorg bij de patiënt het middelpunt van de beschouwingen vormt. Dan is er de reële vraag, de vraag die daadwerkelijk door de bevolking wordt gesteld.

Naast de visie over gebitsgezondheid zijn de doelstellingen die men, ten aanzien van de tandheelkundige gezondheidszorg hanteert, van belang.

Geconstateerd werd dat eenduidige uitspraken over een mogelijk dreigend overschot aan tandartsen vrijwel niet zijn te maken.

PROF. D. F. VELDKAMP MET EMERITAAT

Wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd is aan de heer Prof. D. F. Veldkamp met ingang van 1 oktober 1983 eervol ontslag verleend als gewoon hoogleraar in de Sosiodontie aan de rijksuniversiteit te Groningen.

INAUGURELE REDE PROF. DR. R. C. W. BURGERSDIJK

Op vrijdag 7 oktober 1983 heeft de heer Prof. Dr. R. C. W. Burgersdijk, benoemd tot hoogleraar aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen, om onderwijs te geven in de Restauratieve tandheelkunde, in het bijzonder de Kindertandheelkunde, zijn ambt aanvaard met het uitspreken van een rede, getiteld 'Contradicties'.

PROMOTIE

C. J. Erkelens

Op woensdag 19 oktober 1983 promoveerde de heer C. J. Erkelens (als fysisch eertijds verbonden aan de afdeling Tandheelkundige Fysica van de R.U. Utrecht) tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen aan de rijksuniversiteit te Utrecht, op een proefschrift getiteld: 'Neural mechanisms of mandibular control'.

Promotoren waren Prof. Dr. F. Bosman en Prof. Dr. Ir. J. J. Denier van der Gon (hoogleraar in de Medische en Fysiologische Fysica aan de rijksuniversiteit te Utrecht).

VERENIGING VOOR FILOSOFIE EN GENEESKUNDE

Aankondiging najaarsvergadering d.d. 26 november 1983 te Utrecht

De Vereniging voor Filosofie en Geneeskunde zal op zaterdag 26 november a.s. haar najaarsvergadering houden te Utrecht in het Academiegebouw aan het Domplein te Utrecht.

Het thema van deze vergadering is: 'Gezondheidszorg en maatschappelijke verandering: visies op een problematische verhouding'.

De vergadering begint om 10.15 uur en zal om 17.00 uur zijn beëindigd.

Voordrachten zullen worden gehouden door Dr. P. Juffermans (arts te Nijmegen), Prof. Dr. H. Philipsen (medisch-socioloog te Maastricht) en Prof. Dr. R. C. Kwant (filosoof te Utrecht).

De toegangsprijs voor belangstellende niet-leden van de vereniging bedraagt f 10,—.

Inlichtingen zijn te verkrijgen bij het secretariaat van de vereniging: p/a Instituut voor Sociale Geneeskunde, Bijlhouwerstraat 6, 3511 ZC Utrecht (telefoon 030-33 11 23).

KLINISCHE AVOND VOOR TANDARTSEN TE AMSTERDAM

Aankondiging programma 1 november 1983

Op dinsdag 1 november a.s. zal een klinische avond worden gehouden in de grote collegezaal van het gebouw Tandheelkunde van de Universiteit van Amsterdam (ingang laagbouw), Louwesweg 1, Amsterdam-Slotervaart.

Aanvang 20.00 uur.

Thema: *Metaal-allergieën in de tandheelkunde.*

Programma:

Prof. Dr. C. L. Davidson: Corrosie van metalen in de mond.

Prof. Dr. Th. van Joost (hoogleraar in de Allergologie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam): Contactallergieën op metaalionen.

L. A. J. van Loon: Enkele gevallen van allergieën in de tandheelkundige praktijk.

KLINISCHE AVOND VOOR TANDARTSEN TE NIJMEGEN

Aankondiging programma 17 november 1983

Op donderdag 17 november a.s. zal een klinische avond worden gehouden in de collegezaal (nummer 55) van het Gebouw voor klinische tandheelkunde, Philips van Leydenlaan 25, Heyendaal te Nijmegen.

Aanvang 20.00 uur (precies).

Thema: *Diagnostiek en behandeling van periaapicale aandoeningen.*

Programma:

J. van Leusen: Röntgenologische aspecten.

M. Simon: Endodontische aspecten.

C. Ioannides: Mondheelkundige aspecten.

NEDERLANDSCHE VEREENIGING VAN ARTSEN-AUTOMOBILISTEN (VVAA)

Aankondiging Tandartsencongres 1983 d.d. 25 november

Op vrijdag 25 november 1983 organiseert de

Nederlandsche Vereeniging van Artsen-Automobilisten (VVAA) een congres voor tandartsen, met als thema 'Acute medische situaties in de tandheelkundige praktijk'. Dit congres wordt gehouden in het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht, vangt aan om 10.00 uur en is ook toegankelijk voor studenten.

Tijdens dit tandartsencongres worden de circulatoire, ventilatoire en farmacologische achtergronden van reanimatie besproken; het vormt dan ook een voorbereiding op de tweedaagse VVAA-reanimatiecursus die begin 1984 wordt gegeven.

Inschrijfformulieren voor deelneming zijn te verkrijgen bij het secretariaat van de VVAA, Atoomweg 100, 3542 AB Utrecht (telefoon 030-454368).

MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN

Uitgave INFO 3 'Het postacademisch onderwijs'

In juni van dit jaar is door de centrale directie Voorlichting van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen een brochure uitgegeven (INFO 3) waarin de vraag wat 'het postacademisch onderwijs is en voor wie het is bestemd' wordt beantwoord.

Sinds enkele jaren rekt de rijksoverheid de zorg voor het postacademisch onderwijs tot haar aandachtsgebied. In 1975 is in de Wet op het Wetenschappelijk Onderwijs de bepaling opgenomen dat de Nederlandse universiteiten en hogescholen mede de verzorging van het postacademisch onderwijs tot taak hebben.

Er zijn nogal wat instanties die postacademisch onderwijs organiseren of verzorgen. Zij verspreiden veel informatie over hun cursussen. Die informatiestroom roept uiteraard allerlei vragen op, die voor een gedeelte betrekking hebben op de cursussen zelf en voor een gedeelte van meer algemene aard zijn.

De onderhavige brochure is bedoeld om op enkele van de meest voorkomende vragen een antwoord te geven en bestemd voor iedereen die op enigerlei wijze gerekend kan worden tot de cliëntenkring van het postacademisch onderwijs.

De brochure bestaat uit twee delen. In het eerste deel wordt het wettelijk kader voor postacademisch onderwijs geschetst. Het tweede deel gaat in op de vraag wat het postacademisch onderwijs inhoudt en voor wie het bestemd is.

Aan het eind van de brochure is een lijst opgenomen, waar informatie wordt verstrekt over specifieke terreinen van postacademisch onderwijs en over cursussen die op die terreinen worden gegeven.

NETHERLANDS AMERICA COMMISSION FOR EDUCATIONAL EXCHANGE

Studiebeurzen voor de Verenigde Staten

Voor afgestudeerden met zeer goede studieresultaten aan Nederlandse universiteiten zijn beurzen beschikbaar voor voortgezette studie in de Verenigde Staten voor het academisch jaar 1984-1985.

Het betreft de zogenaamde Fulbright-beurzen voor studie voor een Master's graad of een Ph. D. in elke studierichting.

Men dient vóór 1 september 1984 te zijn afgestudeerd en toegelaten tot 'graduate study' aan een Amerikaanse universiteit.

De toelage bedraagt maximaal \$ 4.000 en/of vergoeding van de reiskosten. De sluitingsdatum voor een beursaanvraag is 31 maart 1984.

Brochures en aanmeldingsformulieren zijn verkrijgbaar bij het bureau van de Commissie: Nieuwe Spiegelstraat 26, 1017 DG Amsterdam (020-24 24 35).

STICHTING DOCTOR FLAUMENHAFT-FONDS

Uitreiking Dr. Flaumenhaft-prijs 1983 aan mevrouw L. de Fauwe

Tijdens de opening van het Nationaal Tandheelkundig Congres 'Mondjesmaat' is op 28 september 1983 in het Congresgebouw te 's-Gravenhage de jaarlijkse Dr. Flaumenhaft-prijs uitgereikt aan de journaliste mevrouw L. de Fauwe.

Mevrouw De Fauwe, verslaggeefster van het dagblad 'Het Parool', kreeg de prijs - ten bedrage van f 1.000,00 - voor haar vorig jaar gepubliceerde artikel 'Gebitsregulatie: de 'buitenboordmotor' geen schande meer'.

Deze geldprijs wordt elk jaar uitgereikt aan een journalist(e) die in de loop van het voorafgaande jaar in een dagblad of in een algemeen weekblad het beste artikel heeft geschreven over mondhygiëne of over dat onderwerp de beste voordracht heeft gehouden via de radio of de beste presentatie heeft gebracht via de televisie (art. 3 Stichtingsstatuten).

Agenda

Data der voornaamste wetenschappelijke congressen en vergaderingen in binnen- en buitenland.

* Eerste vermelding

1983

25 oktober

Klinische avond voor tandartsen in het St.-Ignatiusziekenhuis, Breda. Aanvang 20.15 uur.

28 oktober

Cursus 'Tandarts-algemeen-practicus en or-

thodontie', georganiseerd door de Dr. G. J. van Hoytema Stichting, Technische Hogeschool Twente.

* 1 november

Klinische avond voor tandartsen te Amsterdam, Louwesweg 1, Slotervaart. Aanvang 20.00 uur. (Zie ook rubriek Binnenland.)

4 november

Najaarsvergadering Ned. Ver. voor Orthodontische Studie, Postiljon Motel, Nulde-Putten. Inl. secr. J. M. Beek, Kerklaan 39, 7311 AC Apeldoorn (tel. 055-21 95 66). (Zie ook rubriek Verenigingsverslagen en mededelingen.)

4 november

Najaarsvergadering Ver. tot Bev. der Tandheelkundige Gezondheidszorg voor Gehandicapten, Cultureel Centrum Johanna Stichting, Heyenoordseweg 5, Arnhem. Inl. mw. H. L. Tan, Brouwersgracht 210 B, 1013 HD Amsterdam (tel. 020-22 98 76).

4-5 november

Najaarsvergadering Ned. Ver. voor Mondziekten en Kaakchirurgie, Bad Boekelo. Inl. secr. J. M. Onland, Medisch Centrum Alkmaar, Wilheminalaan 12, 1815 JD Alkmaar.

9 november

Klinische avond voor tandartsen in het St.-Elisabeth Ziekenhuis, Simon Smitweg, Leiderdorp. Aanvang 20.00 uur.

* 11 november

WTA-cursus: 'Kaakchirurgische ingrepen in de algemene praktijk'. T.H. Twente, gebouw Chemische Technologie, Enschede-Drienerlo. (9.00-17.00 uur.)

14-20 november

71e Wereldjaarcongres FDI, Tokyo, Japan.

17 november

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal van het Gebouw voor klinische tandheelkunde, Philips van Leydenlaan 25, Heyendael, Nijmegen. Aanvang 20.00 uur. (Zie ook rubriek Binnenland.)

21 november

Klinische avond voor tandartsen in het Tandheelkundig Instituut, Sorbonnelaan 16, Utrecht. Aanvang 20.00 uur.

* 24 november

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal Tandheelkunde/Verloskunde. Ant. Deusinglaan 1, Groningen. Thema: 'Cementen'. Aanvang 20.00 uur precies.

* 26 november

Najaarsvergadering Ver. voor Filosofie en Geneeskunde. Academiegebouw, Domplein, Utrecht. (Zie ook rubriek Binnenland.)

2 december

Algemene Vergadering Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde, Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum, Utrecht.

* 9 december

WTA-cursus: 'Kaakchirurgische ingrepen in de algemene praktijk'. Casino den Bosch, Parade 23, 's-Hertogenbosch. (9.00-17.00 uur.)

9 december

Endodontische dag, Ned. Ver. voor Endodontologie, Hotel Wientjes, Zwolle. (Zie ook rubriek Verenigingsverslagen en mededelingen.)

10 december

Endodontische dag, Ned. Ver. voor Endodontologie, Philips Ontspanningscentrum, Eindhoven. (Zie ook rubriek Verenigingsverslagen en mededelingen.)

10 december

Symposium 'Pijn in het hoofd- en halsgebied', Postgraduate Training Centre for Mouth, Head & Neck Pathology, Congrespaleis, Brussel. Inl. C. Renard, Hertog Janlaan 71-83, 1080 Brussel België. (Zie ook rubriek Buitenland.)

1984

* 20 januari

WTA-cursus: 'Kaakchirurgische ingrepen in de algemene praktijk'. Medische Faculteit, collegezaal 5, Erasmus Universiteit Rotterdam. (9.00-17.00 uur.)

* 26 januari

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal Tandheelkunde/Verloskunde, Ant. Deusinglaan 1, Groningen. Thema: 'Tandarts en medische problemen'. Aanvang 20.00 precies.

* 10-11 februari

WTA-cursus: 'Interpretatie van tandheelkundig onderzoek'. (Prof. Dr. F. Sturmans en Ir. G. A. Zielhuis.) Congrescentrum De Blijde Werelt, Lunteren. (9.00-17.00 uur.) Inl. Dr. A. E. Bosman, Emmalaan 28, 3581 HV Utrecht.

15 maart

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal van het Gebouw voor klinische tandheelkunde, Philips van Leydenlaan 25, Heyendael, Nijmegen. Aanvang 20.00 uur.

18-30 maart

Course 338: 'Advanced Paedodontics'. Londen/Newcastle upon Tyne, Engeland. Inl. The British Council, Keizersgracht 343, 1016 EH Amsterdam (tel. 020-22 36 44).

* 22 maart

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal Tandheelkunde/Verloskunde, Ant. Deusinglaan 1, Groningen. Aanvang 20.00 uur precies.

* 7 april

WTA-cursus: 'De overkappingsprothese in de algemene praktijk'. (Prof. Dr. R. M. Morrow, Un. of Texas.) Tandheelkundig Instituut, Sorbonnelaan 16, Utrecht. (9.00-17.00 uur.) Inl. Dr. A. E. Bosman, Emmalaan 28, 3581 HV Utrecht.

27-30 april

7e Belgisch Kongres voor Tandheelkunde, Luik. Inl. Kon. Belgische Ver. voor Tandheelkunde, Jetselaan 165, B-1090, Brussel, België.

* 11 mei

WTA-cursus: 'Four-handed dentistry in de algemene praktijk'. (J. Ellis Paul, Manchester.) Tandheelkundig Instituut, Sorbonnelaan 16, Utrecht. (9.00-17.00 uur.) Inl. Dr. A. E. Bosman, Emmalaan 28, 3581 HV Utrecht.

17 mei

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal van het Gebouw voor klinische tandheelkunde, Philips van Leydenlaan 25, Heyendael, Nijmegen. Aanvang 20.00 uur.

18 mei

Algemene Vergadering Nederlandsche Maatschappij tot bevordering ter Tandheelkunde, Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum, Utrecht.

* 24 mei

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal Tandheelkunde/Verloskunde, Ant. Deusinglaan 1, Groningen. Aanvang 20.00 uur precies.

4-7 juni

2e Congres Int. Association of Oral Pathologists, Amsterdam. Inl. mw. R. Mooijen, Pathologisch Instituut V.U., De Boelelaan 1117, 1007 MB Amsterdam, tel. 020-548 2306.

5 juni

Cursus 'The current state of surgical orthodontics' (B. N. Epker, V.S.), Noordwijkerhout. Inl. mevr. I. C. G. Vroonland, afd. Mondziekten en Kaakchirurgie, Vrije Universiteit, postbus 7057, 1007 MB Amsterdam.

19-22 juni

6th International Conference on Periodontal Research. Kibbutz Shefayim, Israël. Inl. Dr. A. Soskolne, P.O. Box 394, Tel Aviv 61003, Israël.

21-24 juni

7th World Congress for Oral Implantology, Sheraton Hotel, München, West-Duitsland. Inl. C. J. Kirschner, P.O. Box 2277, Grand Central Station, New York 10163, V.S.

29-31 augustus

8e Jaarvergadering European Prosthodontic Association, Institute for Theoretical Sciences of the Semmelweis Medical University, Nagyvárad 4, H-1089 Budapest, Hongarije.